

Szakonyi Károly

Figyeljünk az arányokra

Szinetár Miklós: 88

Ha valaki megélte a XX. század harmadától a XXI. században máig tartó évtizedeket, és ráadásul mindenre figyelő és mindent megjegyző ember, mert művészi hivatása szerint a társadalom mélyébe és a lelkekbe lát, van miről beszélnie. Vagy írnia. Mert a múltbeli és jelenkori tapasztalatait, úgy érzi, el kell mondania. S noha Szinetár Miklós még nyolcvannyolc évesen is sokat dolgozik, hiszen nemrég rendezte meg az *István, a király* operai változatát, és tudtommal más munkája is van, de a Covid-veszély valamelyest szobafogságra is kényszerítette, a körülmények megteremtették az elmélkedésre alkalmas időt. És megszületett a könyv, *88* címen, egy mindig józanul ítélkező művésztől. Nyolcvannyolc kis fejezet életről, munkáról, **arányok** felismeréséről, etikáról, színházról, színészekről, utak tapasztalatairól, hétköznapjaink bosszantó, ostoba jelenségeiről, türelemről és a szélsőségek megvetéséről. Szintár Miklós beszélget velünk könyve háromszázötven oldalán derűsen, a tőle megszokott higgadtsággal, mértékletességgel, okosan, de nem okoskodón és különösen nem kioktatón, inkább a jó tanárhoz illő figyelem felkeltésével. Az **arányokról** beszél, a mérlegelés mindenkori fontosságáról.

Egy helyütt arról ír, rossz szokása az öregeknek, hogy mindenbe belekotnyeleskedve kijelentik, mindent jobban tudnak. Ez igaz, az ember beleseik ebbe a hiába. De ha tényleg sok mindent jobban tudnak? Mert az idős embert sok mindenre megtanította az élet, különösen egy olyan élet, ami a mi társadalmi és politikai éghajlatunk alatt zajlik. A kínaiaknál megtiszteltetés, ha egy fiatalt – látszólag udvariatlanul – idősnek tartanak, pedig szándékosan teszik, azt akarják érzékeltetni, hogy sokat tud. Márpedig aki sok *aránylását* látta már a dolgoknak, jól teszi, ha elmondja, mit tartott helyesnek és mit elvetendőnek. Szinetár leírja – és tudom –, nem szereti a szélsőségességet. Megvan rá az oka. A mi generációnk jól emlékszik, milyen pusztítást végezetek a szélsőséges ideológiák. A szélsőséges mindig igazságtalan. Az elvakultság hitben, politikában, egymás közti közlekedésben romboló.

Sok története van megismert művész sorsokról, tanított a Színművészeti Főiskolán, elnökhelyettese volt a Magyar Televíziónak – jó emlékezetű időszaka volt ez a hazai tévé-művészetnek –, főigazgatója volt a Magyar Operaháznak, alapos ismerője lehetett a kulturális élet minden vetületének. A fejezetekben itt-ott anekdotikus részletek, korabeli viccek idézik fel azoknak az évtizedeknek a természetrajzát. Jól ismertük annak idején ezeket Pesten, hiszen vicc nélkül nem létezett pesti élet még a legkeservesebb időkben sem. Idézem az egyiket Szinetár könyvéből. „Viciné! Viciné!" – kiabál egy lakó az udvaron. „Jövök, már! Jövök! De maga ne kiabáljon úgy, hogy Viciné. Az én megszólításom segédházfelügyelő elvtársnő. És tudja meg, hogy az uramat kinevezték miniszternek, és ha nincs ez a rohadt rendszer, akkor most Kegyelmes Asszonynak szólítana!" Igen, ilyen volt akkor az **arány.** Ez a *Csárdáskirálynő* kapcsán jut eszébe, mert a premierbanketten is megjelent egy ilyen miniszteri beosztott viciné, gratulált Honthy Hannának, de megjegyezte, hogy kicsit sok tapsot arat, és ezért folyton megáll az előadás. Mire Hannuska: „Tudod, drágám a lejtőn nehéz megállni. Még fölfelé is." De ha már ez a kedvenc operettje került szóba: olvashatjuk, hogy amikor a főiskola után, ifjan megrendezte a *Csárdáskirálynő*t, ő adott olyan szellemes és hasznos instrukciókat Honthynak, amelyeknek a sok nézőtéri taps lett a következménye. Derűs és tanulságos epizódok gazdagítják a könyvet a művész világból, meg a mi kis magyar életünkből, külföldi utakról. Számba véve az **arányokat.** Javarészt vendégrendezések során jutott el számos országba, például Japánba, Kubába, Amerikába, Közel-Keletre, Ausztráliába, és még sokfelé, máskor meg zsűrizni hívták a Cannes-i filmfesztiválra, megjárta a Szovjetunió (majd már Oroszország) városait, mindenhonnan érdekes szokások hírét hozta színházi életről, színészek munkamoráljáról, stílusokról és nem kevésbé a vendéglátások mozzanatairól.

Eszmékről és téveszmékről is szó esik, elferdített, rosszul értelmezett fogalmakról, vallásokról, az Ó- és az Újszövetség közti **arányról,** az országonként, rendszerenként különbözőképpen értelmezett ideológiákról. Arról például, hogy mennyire fából vaskarika az Európában emlegetett baloldali liberalizmus, hiszen az, hogy a piac szabályozzon mindent, meg hogy az állam ne avatkozzon bele semmibe, hanem hagyja az egyént, oldja meg maga a problémáit, merőben más, mint a baloldaliság, amely azt mondja, hogy nem szabad magára hagyni az embert, és a piac nem mindenható, az állam avatkozzon be a társadalmi viszonyok alakulásába. Olvashatunk rendszerek és legendák születéséről és elmúlásáról, társadalmi osztályokról, urakról és proletárokról, az utóbbin belül is az **arányról,**

mert a proletariátus nem azonos a prolival, azzal, aki minden szélsőséges rendszerben az erőszak kiszolgálója.

Gazdagabb a könyv, mint amennyit itt elmondtam róla, tessék elolvasni, nem csak bölcs, de szórakoztató is. Szerzője nemhiába kiváló rendező, tudja, hogy bűn az unalmas előadás. És azt is tudja, hogy a legigazabb hatás az őszinteség. Éppen ezért jó olvasni a mai zaklatott, neuraszténiás, borongós, kapzsi életünkben az ilyen sorokat: „Én szerencsés voltam és vagyok, mert hosszú és jónak mondható életemben mindennek nagyon tudtam örülni. Azért mondom, hogy jónak mondható, mert sok apróságot is örömmel éltem át. Ebben segített az is, hogy sok mindenről eleve lemondtam."

Ehhez a kijelentéshez ma bátorság kell. Ma panaszkodni, nyűglődni, morgolódni szokás. De ez a könyv arra bíztat, hogy mindig fel kell mérni az **arányokat.** Mihez képest panaszkodunk, nyűglődünk, morgolódunk. És akkor talán tudunk örülni a megélt napnak.

Szinetár Miklós: 88
Noran Libro Kiadó 2020

Megjelent: Kultúra.hu „könyvsarok"
2021. január 17.